

НОТАРІАЛЬНА ПАЛАТА УКРАЇНИ

РАДІ НОТАРІАЛЬНОЇ ПАЛАТИ УКРАЇНИ

ПРЕЗИДЕНТУ НОТАРІАЛЬНОЇ ПАЛАТИ УКРАЇНИ
ВОЛОДИМИРУ МАРЧЕНКУ

НОТАРІУСАМ УКРАЇНИ

ЗВІТ

ПРО РОБОЧИЙ ВІЗИТ ДЕЛЕГАЦІЇ НОТАРІАЛЬНОЇ ПАЛАТИ УКРАЇНИ ДО ВІЛЬНЮСУ 13-14 вересня 2024 року

13 вересня 2024 року, на запрошення Ради нотаріатів Європейського Союзу, з метою участі у Конференції під час головування Литви у 2024 році «Зміцнення верховенства права та нотаріат: Досвід країн-членів Європейського Союзу та України», делегація Нотаріальної палати України відвідала м.Вільнюс.

До складу делегації Нотаріальної палати України увійшли:

Марченко Володимир Миколайович – Президент Нотаріальної палати України

Кирилюк Олена Юріївна - Перша віцепрезидентка Нотаріальної палати України, голова Комісії Нотаріальної палати України з питань співробітництва з органами державної влади та місцевого самоврядування

Бернацька Інна Михайлівна – Віцепрезидентка Нотаріальної палати України, Голова Вищої кваліфікаційної комісії нотаріату, Голова Комісії Нотаріальної палати України з аналітично-методичного забезпечення нотаріальної діяльності, Голова Відділення Нотаріальної палати України у Рівненській області

Кучеренко Тетяна Олександрівна – Членкиня Вищої кваліфікаційної комісії нотаріату, заступниця голови Комісії Нотаріальної палати України з аналітично-методичного забезпечення нотаріальної діяльності

Парусова Галина Михайлівна – Членкиня Комісії Нотаріальної палати України з аналітично-методичного забезпечення нотаріальної діяльності

Рачкова Тетяна Олександрівна, Членкиня Комісії Нотаріальної палати України з міжнародного співробітництва, Голова Відділення Нотаріальної палати України у Волинській області

Основними темами для обговорення під час візиту були:

- Передача функцій від судів до нотаріусів, подальші можливості та перспективи;
- Трибунал щодо злочину агресії проти України як фундаментальне відображення верховенства права;
- Український нотаріат як складова частина латинського нотаріату;
- Імператив верховенства права як сенс існування нотаріальної діяльності;
- Реалії та перспективи українського нотаріату: Розвиток всупереч війні;
- Цифрові інструменти на службі нотаріуса як гравця у правовій державі. Стан справ у 2024 році та перспективи;
- Верховенство права в часи криз та невизначеності;
- Верховенство права та виклики для українського нотаріату в умовах війни;
- Ключові елементи сильного нотаріату.

Зустріч у Вільнюсі розпочалась з привітальних промов:

Марюса Страчкайтис, Президента РНЄС на 2024 рік,
Евеліни Добровольської, Міністра юстиції Литовської Республіки,
Євгенія Горовця, Першого заступника Міністерства юстиції України.

Теми та доповідачі на конференції:

Відео виступ директора Української служби Генерального директорату з питань сусідства та переговорів щодо розширення Європейської Комісії Анни Ярош-Фріс

Передача функцій від судів до нотаріусів, подальші можливості та перспективи.
Асоц. проф. д-р Дангуле Бублієне, Голова Верховного суду Литви

Трибунал щодо злочину агресії проти України як фундаментальне відображення верховенства права.
Д-р Габія Грігайте-Даугірде, віцеміністр юстиції Литовської Республіки

Розвиток нотаріату через призму викликів війни
Віра Бондаренко, Директор Департаменту нотаріату Міністерства юстиції України

Український нотаріат як складова частина латинського нотаріату.
Доц. д-р Вікторія Баранкова, викладач кафедри цивільного судочинства та адвокатури Харківського національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, Україна

Імператив верховенства права як сенс існування нотаріальної діяльності.
Професор Дайнюс Жалімас, депутат Європейського парламенту, колишній голова Конституційного суду Литовської Республіки

Реалії та перспективи українського нотаріату: Розвиток всупереч війні.
Володимир Марченко, Президент Нотаріальної палати України

Цифрові інструменти на службі нотаріуса як гравця у правовій державі. Стан справ у 2024 році та перспективи.

Ніколя де Бодю де Франсюр, голова Комісії з європейських справ Вищої ради нотаріату Франції

Верховенство права в часи криз та невизначеності.

Проф. д-р. Йєнс Борманн, Президент Федеральної палати нотаріусів Німеччини (відео виступ)

Верховенство права та виклики для українського нотаріату в умовах війни.

Д-р Коломієць Яна Леонідівна, асистент кафедри цивільного судочинства та адвокатури Харківського національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, Україна

Ключові елементи сильного нотаріату. Марюс Страчкайтис, Президент РН ЄС на 2024 р.

У конференції взяли участь президент Ради нотаріатів Європейського Союзу на 2024 рік, президент Литовської нотаріальної палати Маріус Страчкайтис, Міністерка юстиції Литовської Республіки Евеліна Добровольська, перший заступник Міністра юстиції України Євгеній Горовець, директорка Української служби Генерального директорату з питань сусідства та переговорів щодо розширення Європейської Комісії Анна Ярош-Фріс, голова Верховного суду Литви, асоц. проф. д-р Дангуле Бублієне, віцеміністерка юстиції Литовської Республіки, д-р Габія Грігайте-Даугірде, делегація Міністерства юстиції України у складі директорки Департаменту нотаріату Міністерства юстиції України Віри Бондаренко, начальниці Управління нормативно-правового забезпечення нотаріату Марини Рудницької, викладачка кафедри цивільного судочинства та адвокатури Харківського національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, Україна, доц., д. ю. н. Вікторія Баранкова, депутат Європейського парламенту, колишній голова Конституційного суду Литовської Республіки, Професор Дайнюс Жалімас, голова Комісії з європейських справ Вищої ради нотаріату Франції Ніколя де Бодю де Франсюр, президент Федеральної палати нотаріусів Німеччини, проф. д-р. Йєнс Борманн, асистентка кафедри цивільного судочинства та адвокатури Харківського національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, к.ю.н. Яна Коломієць, перший секретар з консульських питань Консульського відділу Посольства України у Литовській Республіці Кирило Смирнов, представники нотаріатів Європейського Союзу, зокрема Республіки Польща, Німеччини, нотаріуси та інші учасники.

Слід відзначити багатогранність виступів, особливий фокус усіх іноземних учасників на підтримці України загалом та нотаріату України, глибокий рівень розуміння важливості зміцнення і розвитку професії нотаріуса та нашої держави.

Основні акценти доповідей:

Президент Ради нотаріатів Європейського Союзу на 2024 рік, президент Литовської нотаріальної палати **Маріус Страчкайтис** відкрив Конференцію, присвячену підтримці нотаріату України. Наголосив на головних елементах сильної професії нотаріуса, таких як статус нотаріуса як представника юридичної професії, високі стандарти професійної етики, найвища юридична кваліфікація, саморегулювання та використання цифрових процесів.

Важливо зазначити, що у 2024 році Литва головує в Раді нотаріатів Європейського Союзу (Conseil des Notariats de l'Union Européenne, РНЕС), яка представляє 50 тисяч нотаріусів країн ЄС. РНЕС прагне підтримувати нотаріусів в Україні, допомагати їм забезпечувати превентивне правосуддя та верховенство права, а також сприяти їй членам у виконанні міжнародних санкцій та

боротьбі з відмиванням коштів, отриманих злочинним шляхом. Одним із ключових пріоритетів головування литовського нотаріату в РНСС у 2024 році є допомога нотаріату в Україні, яка перебуває в умовах російської агресії. Литва готова підтримувати Україну, сприяти відновленню та цифровізації українського нотаріату та наданню підтримки нотаріусам та їхнім сім'ям, які постраждали від війни, саме цьому присвячена головна конференція під час головування Литви - України.

Для нотаріату України та України – це історична подія.

Міністр юстиції Литви **Евеліна Добровольська**, звертаючись до учасників конференції, зазначила: «Україна, яка сьогодні бореться за свою незалежність та демократичні цінності, своїм прикладом показує важливість зміцнення верховенства права навіть у найскладніших обставинах». Надзвичайно важливо, що вступна промова міністерки юстиції Литовської Республіки Евеліни Добровольської був направлений на відзначення важливості інституту нотаріату в правовій системі держави та необхідності вивчення проблемних питань нотаріату України для цільової підтримки під час війни. «Ми сподіваємося, що сьогоднішня зустріч стане платформою для формування нового рівня допомоги і підтримки» - відмітила пані міністр.

Перший заступник міністра юстиції України **Євгеній Горовець** у своєму виступі зазначив, що «у фокусі державної правової політики в Україні поруч з реформуванням судової системи не менш важливим є реформування системи нотаріату, при чому цифровізація нотаріальної діяльності посідає одне із чільних місць», а також зауважив: «...Важливо, що у цих безпрецедентно складних умовах нотаріальна спільнота України демонструє свої найкращі риси, повсякчас підтверджуючи свою відданість найвищим ідеалам правовладдя та високій місії служіння суспільству. Принагідно хочу подякувати українським нотаріусам за їх мужність, енергійність та професійність...». Такі щирі слова знайшли відгук у серцях української делегації, адже, дійсно, виклики війни гідно приймали та долали разом, забезпечивши не тільки повне відновлення роботи нотаріату для громадян та бізнесу в умовах війни, але і його всебічний розвиток за кращими прикладами європейських нотаріатів.

З онлайн промовою до учасників Конференції та важливими тезами про підтримку України звернулася директорка Української служби Генерального директорату з питань сусідства та переговорів щодо розширення Європейської Комісії **Анна Ярош-Фріс**. Привітала непохитну підтримку європейського нотаріату у прийнятті українського нотаріату до своїх лав і супроводі країни на її шляху до інтеграції в ЄС. Вона відзначила поточні реформи та досягнутий прогрес, зокрема у сфері верховенства права.

Для нотаріату України є важливою позитивна оцінка роботи, увага та розуміння Європейської Комісії.

Асоц. проф. д-р **Дангуле Бублієне**, Голова Верховного суду Литви представила глибокий аналіз європейського законодавства з питань щодо передачі функцій від судів до нотаріусів, що є надзвичайно цінним для української сторони у контексті майбутнього розвитку та реформування нотаріату. Українська сторона детально вивчатиме вищезгаданий правовий аналіз для максимально ефективного розвитку цього напрямку в Україні.

Віцеміністерка юстиції Литви **Габія Грігайте-Даугірте** у своїй доповіді розповіла про Спеціальний трибунал за злочини агресії проти України, що має ґрунтуватися на верховенстві права. Цитуючи слова Кофі Аннана «В нас є засоби, питання стоїть лише щодо наявності політичної волі», одразу ж зауважила: «Міжнародний злочин має правове визначення та правові наслідки і Вільнюс має мужність та політичну волю. На будівлі Вільнюського муніципалітету є чіткий напис: Путін, Гаага чекає на тебе».

У доповіді про український нотаріат, як складову частину латинського нотаріату, викладач кафедри цивільного судочинства та адвокатури Харківського національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, Україна, доц., д.ю.н. **Вікторія Баранкова** зазначила, що «нотаріат становить собою систему превентивного правосуддя», а також, що професія нотаріуса вирізняється широким юридичним досвідом з об'єктивних причин, оскільки нотаріуси не можуть спеціалізуватися на окремих видах правовідносин, і, як наслідок, окремих видах нотаріальних дій.

Особливо цінними є наведені аргументи представника наукового середовища про позитивну роль нотаріату у розвантаженні судової системи, у тому числі через якісне вчинення нотаріальних дій, що забезпечує безспірність та відсутність непорозумінь та суперечок у майбутньому, вчинення виконавчих написів, протестів векселів, а у перспективі - забезпечення доказів.

Директорка Департаменту нотаріату Міністерства юстиції України **Віра Бондаренко** у своїй доповіді зазначила: «Нотаріат є інституція, якій держава не просто делегувала велику частину функцій у сфері юрисдикції, але й поступово розширила спектр делегованих повноважень», серед додаткових повноважень: державна реєстрація прав на нерухомість та бізнесу, фінансовий моніторинг, фіксація майнової шкоди та руйнувань від військової агресії росії, а також реалізація компенсаційних механізмів за зруйноване житло. Віра Бондаренко констатувала, що «...війна ні на день не зупинила роботу ані наших державних інституцій, ані нотаріусів України. Міністерством юстиції спільно з нотаріальною спільнотою було знайдено консолідовані рішення... з урахуванням усіх безпекових моментів, з урахуванням захисту прав та інтересів фізичних та юридичних осіб». Запровадження е-системи нотаріату є пріоритетним напрямком роботи Мін'юсту. Так, у рамках експерименту фактично підготовлено до запуску в промислову експлуатацію перший етап е-системи нотаріату, який буде реалізовуватися через оновлення програмного забезпечення трьох основних реєстрів (спадковий реєстр, єдиний реєстр довіреностей і реєстр спеціальних бланків нотаріальних документів). «Однією з успішних інтеграцій є побудова обміну інформацією з Державною міграційною службою», - зазначила Віра Бондаренко.

Президент Федеральної палати нотаріусів Німеччини, проф. д-р. **Йєнс Борманн** у своєму виступі висловив дуже глибоке розуміння проблем українських нотаріусів, обізнаність з реаліями на місцях та бажання комплексної допомоги нотаріату України, що є надзвичайно цінним та результатом постійної комунікації представників нотаріатів обох держав. «Верховенство права є фундаментом для розвитку суспільства, економіки та правової держави. Нотаріус є охоронцем законності та прав і гарантом свободи. Нотаріуси гарантують суспільну довіру до юридичних правовідносин. А саме це намагаються зараз зруйнувати в Україні. Віра у право може допомогти пережити кризу. Робота нотаріусів України є фундаментальною для відновлення країни та її економіки і не можна дозволити нотаріусам України робити це самотужки», - зауважив проф. д-р. Йєнс Борманн, одночасно пропонуючи реалізацію підтримки нотаріату України у комплексному плані підтримки України, за прикладом плану Маршала, та висловлюючи сподівання, що інші Європейські країни приєднаються і підтримають цю ініціативу. Україна дуже чекає на реалізацію цієї комплексної ініціативи, включення допомоги нотаріату України до такого плану, як окремого напрямку допомоги, що однозначно стане підтримкою не лише нотаріату, а всієї правової системи України.

Професор **Дайнюс Жалімас**, депутат Європейського парламенту та колишній голова Конституційного суду Литовської Республіки обґрунтував імператив верховенства права, як сенс існування нотаріальної діяльності. Його доповідь тісно перегукується із засадничими принципами нотаріальної діяльності в Україні, відіграє важливу роль у сучасному функціонуванні нотаріату та визначає напрямки його подальшого розвитку.

У своїй доповіді президент Нотаріальної палати України **Володимир Марченко** висловив велику подяку за підтримку України та нотаріату України на міжнародному рівні, зазначив: «Війна навчила нас жити в непростих умовах. Як йдеться у відомому вислові, ми робимо те, що можемо; у наявних умовах; там, де ми є. З самого початку повномасштабного вторгнення в Україну нотаріат залишався опорою для суспільства, нотаріуси дбали про доступність нотаріальних дій навіть на особливо небезпечних територіях, працювали під обстрілами, зберігали архіви, що роблять по даний час», а також зупинився на концептуальних напрямках розвитку нотаріату, основними маркерами реформи якого залишаються: перехід професії на саморегулювання, запровадження електронного нотаріату, розширення повноважень нотаріусів, поступовий перехід до єдиного нотаріату, прийняття законопроекту № 5644. Головним та складним у реалізації завданням при запровадженні е-нотаріату в Україні є забезпечення збереження цифрових даних від компрометації, надійного сховища інформації (серверів та доступу до них), а також превентивна робота на захист від

кіберзлочинності. В умовах війни рівень кіберзлочинності зростає в десятки разів, від дрібного індивідуального втручання до спеціально розроблених масштабних операцій держави-агресора. При чому атаки на доступ до інформації, її спотворення або знищення, використання держави агресора, а також кіберзлочинців з метою матеріального інтересу є тією об'єктивною обставиною, яку потрібно обов'язково враховувати при побудові концепції будь-якого електронного реєстру в Україні, в тому числі і е-нотаріату.

Ніколя де Бодю де Франсьюр, голова Комісії з європейських справ Вищої ради нотаріату Франції представив ґрунтовну доповідь про перебування цифрових інструментів на службі у нотаріуса, як гравця у правовій державі. І такі аргументи повністю поділяє Нотаріальна палата України. Цифрові інструменти мають служити нотаріусу при вчиненні ним нотаріальних дій з метою їх зручності. Наведена у доповіді інформація про автентичний документ на електронному носії, використання та ризики ШІ, виклики цифрового суверенітету, використання реєстрів, є дуже цінною для нотаріальної спільноти України у контексті запровадження електронного нотаріату.

Д-р **Яна Коломієць**, асистент кафедри цивільного судочинства та адвокатури Харківського національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, виступила зі своїм баченням роботи та розвитку українського нотаріату в умовах війни.

У своїй доповіді Президент Нотаріальної палати Литовської Республіки, голова Ради нотаріату Європейського Союзу **Маріус Страчкайтіс** представив детальний аналіз проєкту змін до Закону України «Про нотаріат» № 5644 та порівняв положення проєкту з принципами латинського нотаріату. Він також підтримав перехід нотаріату до саморегулювання, запровадження електронного нотаріату, при цьому наголосивши, що електронна нотаріальна система мала б бути створена самими нотаріусами.

Маріус Страчкайтіс також зауважив, що в Україні нотаріальні дії вчиняють як нотаріуси, так і інші органи, рівень підготовки яких для виконання таких повноважень не є належним. Він підкреслив, що «функції нотаріуса не можна виконувати поряд з іншою діяльністю, адже їх виконання потребує високого рівня знань і постійного професійного розвитку. Це те, що забезпечує якість нотаріальних документів і стабільність цивільних правовідносин», і цей підхід є правильним.

Він також звернувся до історії співпраці між литовськими та українськими нотаріусами. «Хочу ще раз сказати колегам з України - будемо допомагати чим можемо», - сказав пан президент нотаріальної палати Литовської Республіки Маріус Страчкайтіс. Це великі слова, які підкріплені діями.

За результатом участі у Конференції делегація відмічає, що допомога нотаріусів Європейського Союзу постраждалим нотаріусам України є дуже цінною. Нотаріати Європейського Союзу продовжують планувати постійну допомогу постраждалим нотаріусам, а також готові надавати допомогу по відновленню знищених робочих місць нотаріусів та збереженню архівів. Нотаріат України розвивається навіть в умовах війни, непохитно дотримуючись принципу верховенства права, що не залишається не поміченим європейською нотаріальною спільнотою та Міністерством юстиції України. Основними векторами розвитку нотаріату України як складової частини латинського нотаріату, серед іншого, є і надалі цифровізація та перехід до саморегулювання. Допомога, підтримка, обмін досвідом європейських нотаріатів з нотаріатом України є надважливими факторами на шляху до успішного виконання усіх поставлених задач.

Під час візиту до м. Вільнюса, делегація Нотаріальної Палати України відвідала Посольство України у Литовській Республіці. Разом із виконуючим обов'язки тимчасового повіреного у справах України у Литовській Республіці Гамоцьким Віктором Сергійовичем та першим секретарем Посольства України у Литовській Республіці Бойчуком Олександром Олександровичем обговорили актуальні питання співпраці та правової допомоги громадянам

України, які перебувають у Литві, зокрема ті, що виникають під час війни, а також необхідність розміщення контактної інформації про Нотаріальну Палату України та нотаріусів України на сайті Посольства.

Після конференції українська делегація разом із представниками Міністерства юстиції України: директором Департаменту нотаріату Міністерства юстиції України Бондаренко Вірою Сергіївною, начальником Управління нормативно-правового забезпечення нотаріату Міністерства юстиції України - Рудницькою Мариною Володимирівною, відвідала Консульський відділ Посольства України у Литовській Республіці. Перший секретар з консульських питань Смирнов Кирило Вікторович та Третій секретар з консульських питань Коломієць Андрій Андрійович ознайомили членів делегації із роботою установи, а також підняли питання, що виникають під час вчинення нотаріальних дій та підготовки документів до архівного зберігання. Представники ж нотаріальної спільноти, в свою чергу, надали методологічні та практичні поради та висловили пропозицію щодо постійної співпраці та допомоги. Делегація Нотаріальної Палати України відмітила великий обсяг роботи працівників Консульського відділу, що особливо збільшився за час повномасштабного вторгнення росії в Україну, та водночас високу фаховість, старанність та доброзичливість працівників відділу.

Додатки:

Матеріали Конференції – повні тексти виступів усіх доповідачів з перекладами українською мовою.

16 жовтня 2024 року

Президент Нотаріальної палати України

Марченко Володимир Миколайович

Перша віцепрезидентка Нотаріальної палати України, голова Комісії Нотаріальної палати України з питань співробітництва з органами державної влади та місцевого самоврядування

Кирилюк Олена Юріївна

Віцепрезидентка Нотаріальної палати України, Голова Вищої кваліфікаційної комісії нотаріату, Голова Комісії Нотаріальної палати України з аналітично-методичного забезпечення нотаріальної діяльності, Голова Відділення Нотаріальної палати України у Рівненській області

Бернацька Інна Михайлівна

Членкиня Вищої кваліфікаційної комісії нотаріату, заступниця голови Комісії Нотаріальної палати України з аналітично-методичного забезпечення нотаріальної діяльності

Кучеренко Тетяна Олександрівна

Членкиня Комісії Нотаріальної палати України з аналітично-методичного забезпечення нотаріальної діяльності

Парусова Галина Михайлівна

Членкиня Комісії Нотаріальної палати України
з міжнародного співробітництва,
Голова Відділення Нотаріальної палати України
у Волинській області

Рачкова Тетяна Олександрівна